

Sygn. akt I CSK 684/12

POSTANOWIENIE

Dnia 15 lutego 2013 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Jan Górowski (przewodniczący)

SSN Mirosław Bączyk

SSN Barbara Myszka (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa T. B.

przeciwko I. Polska S.A.

o ochronę dóbr osobistych,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym

w Izbie Cywilnej w dniu 15 lutego 2013 r.,

skargi kasacyjnej powoda od postanowienia Sądu Apelacyjnego [...]

z dnia 29 maja 2012 r.,

**uchyla zaskarżone postanowienie oraz postanowienie Sądu
Okręgowego w W. z dnia 21 lutego 2012 r.**

Uzasadnienie

Postanowieniem z dnia 21 lutego 2012 r. Sąd Okręgowy w W. odrzucił pozew T. B. wniesiony przeciwko I. Polska S.A. w części obejmującej żądanie nakazania usunięcia danych osobowych i zasądził od powoda na rzecz pozwanej kwotę 360 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Sąd Okręgowy stwierdził, że w dniu 25 października 2011 r. T. B. wniósł pozew przeciwko I. Polska S.A. o zapłatę kwoty 10 001 zł tytułem zadośćuczynienia za naruszenie jego dóbr osobistych, a w piśmie z dnia 17 listopada 2011 r. sprecyzował, że domaga się ponadto zobowiązania pozwanej spółki do usunięcia skutków naruszenia dóbr osobistych przez usunięcie jego danych osobowych z bazy danych pozwanej. Zgodnie z art. 12 pkt 1 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych (jedn. tekst: Dz.U. z 2002 r. Nr 101, poz. 926 ze zm. - dalej: „u.o.d.o.”), kontrola zgodności przetwarzania danych z przepisami o ochronie danych osobowych należy do zadań Generalnego Inspektora. Jeżeli administrator danych nie uwzględni żądania usunięcia danych ze zbioru, osoba, której dane dotyczą, może zwrócić się do Generalnego Inspektora z wnioskiem o nakazanie dopełnienia tego obowiązku (art. 35 ust. 2 u.o.d.o.). W razie stwierdzenia naruszenia przepisów o ochronie danych osobowych Generalny Inspektor w drodze decyzji administracyjnej, nakazuje przywrócenie stanu zgodnego z prawem, w tym m.in. usunięcie danych osobowych (art. 18 ust. 1 pkt 6 u.o.d.o.); postępowanie prowadzi się według przepisów Kodeksu postępowania administracyjnego (art. 22 u.o.d.o.).

Mając na uwadze przytoczone regulacje Sąd Okręgowy uznał, że w zakresie żądania nakazania pozwanej usunięcia danych osobowych powoda droga sądowa jest niedopuszczalna i na podstawie art. 199 § 1 pkt 1 k.p.c. postanowił, jak w sentencji.

Zażalenie powoda na to postanowienie zostało przez Sąd Apelacyjny oddalone postanowieniem z dnia 29 maja 2012 r. Sąd Apelacyjny zaaprobował stanowisko Sądu pierwszej instancji, dodając, że, zgodnie z zasadą wyrażoną w art. 2 § 1 k.p.c., do rozpoznawania spraw cywilnych powołane są sądy

powszechne. Od zasady tej możliwe są dwa wyjątki w postaci przekazania określonych spraw cywilnych do właściwości sądów szczególnych lub do właściwości innych organów (§ 3). Zgłoszone przez powoda żądanie usunięcia skutków naruszenia dobra osobistego i powołana przez niego podstawa prawna, jaką stanowi art. 24 k.c., wskazują, że powód dochodzi roszczenia cywilnoprawnego. Wybrany instrument ochrony w postaci żądania usunięcia jego danych osobowych z bazy danych pozwanej został jednak zastrzeżony do właściwości organu administracji, co sprawia, że droga sądowa w tym zakresie jest niedopuszczalna.

W skardze kasacyjnej od postanowienia Sądu Apelacyjnego powód, powołując się na obie podstawy określone w art. 398³ § 1 k.p.c., wniósł o uchylenie zaskarżonego postanowienia i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania. W ramach pierwszej podstawy wskazał na naruszenie art. 24 § 3 w związku z art. 23 k.c. oraz art. 33 ust. 1 i art. 32 u.o.d.o. przez przyjęcie, że przepisy art. 24 § 1 i 2 k.c. nie mają zastosowania do ochrony dóbr osobistych, w sytuacji, w której żądanie usunięcia skutków naruszenia obejmuje usunięcie danych osobowych przetwarzanych z naruszeniem ustawy o ochronie danych osobowych. W ramach drugiej podstawy podniósł natomiast zarzut obrazy art. 2 § 3 k.p.c. w związku z art. 12 u.o.d.o. i art. 24 § 3 k.c. przez przyjęcie, że art. 12 u.o.d.o. wyłącza możliwość dochodzenia roszczeń dotyczących danych osobowych na drodze postępowania cywilnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Rozważenie zarzutów wypełniających powołane przez skarżącego podstawy kasacyjne wypada rozpocząć od przypomnienia, że, zgodnie z art. 1 k.p.c., kodeks postępowania cywilnego normuje postępowanie sądowe w sprawach ze stosunków z zakresu prawa cywilnego, rodzinnego i opiekuńczego oraz prawa pracy, jak również w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych oraz w innych sprawach, do których przepisy tego kodeksu stosuje się z mocy ustaw szczególnych. Wymienione sprawy są sprawami cywilnymi, do rozpoznania których powołane są sądy powszechne oraz Sąd Najwyższy, chyba że przepisy szczególne

przekazują je do właściwości sądów szczególnych lub innych organów (art. 2 § 1 i 3 k.p.c.).

Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Sądu Najwyższego, ocena sprawy na tle art. 1 k.p.c. zależy od przedmiotu sprawy, czyli od przedstawionego pod osąd roszczenia, i przytoczonego przez powoda stanu faktycznego. Elementy te konkretyzują stosunek prawny zachodzący między stronami, przez co kształtują charakter sprawy i nadają jej - lub odejmują - przymioty sprawy cywilnej. Dopuszczalność drogi sądowej zależy przy tym od stanu faktycznego, na którym powód w pozwie opiera swoje roszczenie, nie zaś od wykazania istnienia roszczenia. Innymi słowy, wystarczy twierdzenie strony o istnieniu roszczenia, jego zasadność może natomiast podlegać ocenie dopiero po przeprowadzeniu postępowania cywilnego (zob. uchwały Sądu Najwyższego z dnia 8 stycznia 1992 r., III CZP 138/91, OSNCP 1992, nr 7-8, poz. 128 i z dnia 3 września 1993 r., III CZP 108/93, OSNCP 1994, nr 5, poz. 96 oraz postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 22 kwietnia 1998 r., I CKN 1000/97, OSNC 1999, nr 1, poz. 6, z dnia 3 czerwca 1998 r., I CKN 1078/97, OSNC 1999, nr 2, poz. 28, z dnia 10 marca 1999 r., II CKN 340/98, OSNC 1999, nr 9, poz. 161 i z dnia 22 sierpnia 2000 r., IV CKN 1188/00, OSNC 2001, nr 1, poz. 20).

Powód, występując z żądaniem zadośćuczynienia pieniężnego oraz zobowiązania pozwanej do usunięcia jego danych osobowych z posiadanej bazy danych, powołał się na naruszenie przez pozwaną jego dóbr osobistych. Twierdził, że pozwana bezprawnie weszła w posiadanie jego adresu poczty elektronicznej, który należy do danych osobowych, że w dniu 15 stycznia 2010 r. przesłała na ten adres wiadomość zachęcającą do skorzystania z oferty handlowej, oraz że bezprawne posiadanie lub przetwarzanie danych osobowych narusza prawo do prywatności rozumiane jako prawo każdego człowieka do samodzielnego i wyłącznego decydowania o tym, w jakim zakresie chce zachować anonimowość, a jakie informacje mogą być udzielane osobom trzecim. Powołując się na art. 24 § 1 k.c. wywodził, że pozwana jest zobowiązana do usunięcia skutków naruszenia dóbr osobistych, co powinno nastąpić przez usunięcie jego danych osobowych z posiadanej bazy danych.

Przytoczone twierdzenia nie pozostawiają wątpliwości co do tego, że powód wywodzi zgłoszone roszczenia, w tym także roszczenie o nakazanie usunięcia jego danych osobowych, z przepisów kodeksu cywilnego o ochronie dóbr osobistych, w związku z czym sprawa niniejsza jest sprawą cywilną w rozumieniu art. 1 k.p.c. Na stanowisku takim stanął również Sąd Apelacyjny, uznał jednak, że żądanie usunięcia danych osobowych powoda z bazy danych pozwanej zostało przez przepisy szczególne przekazane do właściwości Generalnego Inspektora Ochrony Danych Osobowych i w związku z tym powinno być dochodzone w postępowaniu administracyjnym (art. 2 § 3 k.p.c.). Wniosek taki wywiódł z regulacji zawartych w art. 12 pkt 1, art. 18 ust. 1 pkt 6 i art. 22 u.o.d.o.

W art. 12 u.o.d.o. określone zostały kompetencje Generalnego Inspektora Ochrony Danych Osobowych. Stosownie do pkt 1 tego artykułu, do zadań Generalnego Inspektora w szczególności należy kontrola zgodności przetwarzania danych z przepisami o ochronie danych osobowych. W art. 18 u.o.d.o. określone zostały środki, za pomocą których Generalny Inspektor może nakazać przywrócenie stanu zgodnego z prawem. Według ust. 1 pkt 6 tego artykułu, w przypadku naruszenia przepisów o ochronie danych osobowych Generalny Inspektor z urzędu lub na wniosek osoby zainteresowanej, w drodze decyzji administracyjnej, nakazuje przywrócenie stanu zgodnego z prawem, a w szczególności usunięcie danych osobowych. Z kolei zgodnie z art. 22 u.o.d.o., postępowanie w sprawach uregulowanych w niniejszej ustawie prowadzi się według przepisów Kodeksu postępowania administracyjnego, o ile przepisy ustawy nie stanowią inaczej.

Za przepis szczególny przekazujący sprawę cywilną do właściwości organu administracyjnego można uznać tylko taki przepis, który wyraźnie wskazuje, że organ ten rozstrzyga daną indywidualną sprawę w sposób władczy w drodze wydania decyzji administracyjnej (zob. postanowienie Kolegium Kompetencyjnego przy Sądzie Najwyższym z dnia 29 marca 1995 r., III PO 10/94, OSNAPiUS 1995, nr 16, poz. 210). W orzecznictwie podkreśla się, że przepis przekazujący rozpoznawanie określonych spraw do właściwości innych organów należy - w razie wątpliwości - interpretować ściśle (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 12 czerwca 1968 r., III PRN 22/68, OSPiKA 1969, nr 7-8, poz. 161 oraz uchwałę

Sądu Najwyższego z dnia 8 stycznia 1992 r., III CZP 138/91, OSNCP 1992, nr 7-8, poz. 128).

Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych określa zasady postępowania przy przetwarzaniu danych osobowych oraz prawa osób fizycznych, których dane są lub mogą być przetwarzane w zbiorach danych (art. 2). Organem do spraw ochrony tych danych jest Generalny Inspektor Ochrony Danych Osobowych, który - w przypadku naruszenia przepisów o ochronie danych osobowych - z urzędu lub na wniosek osoby zainteresowanej, w drodze decyzji administracyjnej, nakazuje przywrócenie stanu zgodnego z prawem, a w szczególności usunięcie uchybień, uzupełnienie, uaktualnienie, sprostowanie, udostępnienie lub nieudostępnienie danych osobowych, zastosowanie dodatkowych środków zabezpieczających zgromadzone dane osobowe, wstrzymanie przekazywania danych do państwa trzeciego, zabezpieczenie danych lub przekazanie ich innym podmiotom oraz usunięcie danych osobowych (art. 18 ust. 1). Strona może zwrócić się do Generalnego Inspektora z wnioskiem o ponowne rozpatrzenie sprawy. Na decyzję w przedmiocie wniosku o ponowne rozpatrzenie sprawy stronie przysługuje skarga do sądu administracyjnego (art. 21).

W przytoczonych przepisach ani w żadnym innym przepisie ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych nie można dopatrzeć się przekazania do właściwości Generalnego Inspektora spraw o dopełnienie czynności potrzebnych do usunięcia skutków naruszenia dobra osobistego przez nakazanie usunięcia danych osobowych powoda ze zbioru danych, o którym mowa w art. 7 pkt 1 u.o.d.o.

Analizując wzajemne relacje między przepisami kodeksu cywilnego o ochronie dóbr osobistych a przepisami ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych, Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 28 kwietnia 2004 r., III CK 442/02 (nie publ.), zauważył, że powołana ustawa nie zawiera żadnych odniesień ani do powszechnych dóbr osobistych, ani do żadnego z nich konkretnie, a więc także do prawa do prywatności. Reżim ochrony prawa do prywatności mieszczącego się w ramach powszechnych dóbr osobistych, oparty na przepisach Konstytucji oraz kodeksu cywilnego, i reżim ochrony danych osobowych

, oparty na przepisach Konstytucji oraz ustawy o ochronie danych osobowych, są wobec siebie niezależne. Dochodzi oczywiście do wzajemnego oddziaływania tych reżimów, ponieważ w określonych sytuacjach faktycznych przetworzenie danych osobowych może spowodować naruszenie dobra osobistego w postaci prawa do prywatności, bądź ochrona prawa do prywatności będzie wymagała sprzeciwienia się wykorzystaniu danych osobowych. Otwarta pozostaje też taka możliwość, że przetworzenie danych, nawet dokonane poza granicami ustawowego upoważnienia, nie będzie stanowiło naruszenia dóbr osobistych w rozumieniu art. 23 i 24 k.c. Jeżeli w konkretnych okolicznościach przetworzenie danych osobowych będzie naruszeniem prawa do prywatności, może uzasadniać ochronę przewidzianą w art. 23 i 24 k.c. (zob. też wyrok Sądu Najwyższego z dnia 15 lutego 2008 r., I CSK 358/07, OSNC 2009, nr 4, poz. 63).

Zgodnie z art. 24 § 1 zd. drugie k.c., w razie naruszenia dobra osobistego ten czyje dobro zostało naruszone może żądać także, ażeby osoba, która dopuściła się naruszenia, dopełniła czynności potrzebnych do usunięcia jego skutków. Treść tego żądania powinna być dostosowana do charakteru i rodzaju naruszenia dobra osobistego. Okoliczność, że żądanie zgłoszone przez powoda odpowiada przewidzianym w art. 18 ust. 1 pkt 6 u.o.d.o. uprawnieniom Głównego Inspektora nie może być uznana za równoznaczną z wyłączeniem sprawy o usunięcie skutków naruszenia dobra osobistego z drogi sądowej.

Uszło uwagi Sądu Apelacyjnego, że przesłanką zastosowania przez Generalnego Inspektora określonego w art. 18 ust. 1 pkt 6 u.o.d.o. środka przywrócenia stanu zgodnego z prawem jest naruszenie przepisów o ochronie danych osobowych, natomiast w sprawie, której przedmiotem jest ochrona dóbr osobistych, zachodzi potrzeba wykazania przez powoda, że doszło do naruszenia określonego dobra osobistego, a następnie oceny obrony podejmowanej przez naruszydca, zmierzającej do wykazania braku bezprawności naruszenia. Dostrzeżenie tych różnic nie pozwala przyjąć, by sprawy o ochronę dóbr osobistych, w których powód domaga się usunięcia skutków naruszenia dobra osobistego przez nakazanie usunięcia danych osobowych ze zbioru danych strony pozwanej zostały przekazane do właściwości Generalnego Inspektora Ochrony Danych Osobowych.

Konkludując, trzeba stwierdzić, że zaskarżone postanowienie zostało wydane z naruszeniem art. 2 § 3 k.p.c.

Z tych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c. orzekł, jak w sentencji.